

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Közúti baleset okozása

- **Gondolatok a büntetőjogi felelősség problematikája kapcsán -**

Szerző: Dr. Kiszella Andrea

Miskolc, 2016. január 10.

„... ma már az is bebizonyított tény, hogy hibátlan közlekedési magatartásra senki sem képes.” (Dr. Ilk Ferenc)¹

I. A közlekedő ember

A közúti baleset okozása bűncselekmény jellemzése során számos igen speciális vonás - például a gondatlan elkövetés kérdésköre - felhívható, azonban Dr. Ilk Ferenc fenti szavai fejezik ki legszemléletesebben egyik szabályozásának legfőbb differencia specifikáját és egyben legnagyobb „gyengességét” is, hiszen mind jogi, mind társadalmi elvárás a közlekedési szabályok követése², azonban ha senki sem képes a közlekedési szabályok maradéktalan betartására, milyen elvárható magatartás megsértése esetén állapítható meg valaki büntetőjogi felelőssége, melynek egyik előfeltétele, hogy bizonyított legyen: az egyén nem teljesíti a gondos modell szerint cselekvő ember alapján felállított elvárásokat³.

II. Közlekedési baleset okozása bűncselekmény megvalósítása

Közúti baleset okozása miatti büntetőjogi felelősség alapvetően három, egymást követő lépcsőben vizsgálendő.

Elsőként azt kell vizsgálni, hogy történt-e közlekedési szabályszegés, s ha igen, a közlekedési szabály által védett körbe tartozott-e a bekövetkezett eredmény.

A második vizsgálat annak tisztázására hivatott, hogy az eredmény az elkövetési magatartás hiányában is bekövetkezett volna, úgy akkor és ott, amint azt helyszíni szemle és más bizonyítékok alapján megállapítani lehetett.

¹ Dr. Ilk Ferenc: A közlekedési balesetet okozók személyiségének és cselekményének társadalmi veszélyességéről, Magyar Jog 1977. (24. évfolyam) 5. szám, 415. oldal

² Bizalmi-elv.

³ Dr. Ilk Ferenc: Az elvárhatóság határai a közlekedésben, Magyar Jog, 1996 (43. évfolyam) 5. szám, főszerkesztő: Dr. Németh János, 260. oldal

Végül - harmadikként - kifejezetten a büntetőjog szempontjai lépnek előtérbe, azaz vizsgálendő, hogy az elkövetési magatartás és az eredmény mennyiben adekvát, releváns-e vagy sem.⁴

III. A büntetőjogi felelősség vizsgálata

A közúti baleset okozása vétsége elkövetésének megállapításához a jogalkalmazónak a fentieknek megfelelően a közlekedési szabály(ok) megszegésének, a jogszabályban megjelölt eredmény megvalósulásának és az ezek közötti oksági kapcsolatnak együttesen fennállását kell vizsgálnia az egyes terheltek vonatkozásában.

Ezen logikai láncolat egyes esetekre alkalmazása során a jogalkalmazónak azonban rá kell jönnie, hogy fenti képlet csak vonalvezetőként szolgálhat a döntési meghozatalakor, hiszen ahogyan Dr. Ilk Ferenc már korábban idézet szavaiból is kiderül, igen ritkán fordul elő olyan helyzet, amikor kizárólag egyetlen személy hatott közre a közlekedési baleset kialakulásában és annak következményeinek alakulásában.

Mi az a mérce, amely alapján a jogalkalmazó eldönti, hogy melyik közlekedési balesetben részvevő büntetőjogi felelősségét állapítja meg? Meddig terjedhet ezen személyek felelőssége?

Erre a kérdésre a válasz minden egyes szituációban esetenként vizsgálódva adható meg, figyelembe véve a megszegett közlekedési szabályokat.

IV. Egy közlekedési baleset tükrében

A továbbiakban egy, a büntetőjogi felelősség körében gyakran felmerülő kérdést egy fiktív, de nagyon is lehetséges jogeset útján vizsgálom:

Az elsőbbség megadására kötelezett vádlott egy útkereszteződéshez érve az „Állj! Elsőbbségadás kötelező!” közúti jelzőtábla ellenére felhajt a védett útra és összeütközik az ott közlekedő, a

⁴ Dr. Kereszty Béla: Gondolatok a vegyes bűnösségű közlekedési bűncselekmények problémáiról, Magyar Jog 2007 (54.évfolyam) 4. szám, főszerkesztő: Dr. Németh János, 207. oldal

sebességhatárt jelentősen túllépő sértettel, aki ennek következtében 8 napon túl gyógyuló sérüléseket szenved.

Itt alapvetően két közlekedési szabály egyidejű megsértése konkurál egymással. A sebesség helytelen megválasztásával (gyorshajtással), valamint az elsőbbség szabályainak⁵ megsértésével egy időben, de két járművezető szabálytalansága által teremtett sajátos konfliktushelyzet jogi megoldására született a 6/1998. Büntető jogegységi határozat.⁶

Az alapkérdés az volt, hogy az elsőbbségre jogosult, de sebességtúllépéssel közlekedő jármű vezetőjének, valamint az elsőbbségadásra kötelezettnek egyazon balesetért való büntetőjogi felelőssége egyidejűleg vizsgálható-e, azaz fennállhat-e az osztott (kettős) felelősség, vagy pedig az egyik felelősség kizárja-e a másik felelősséget.⁷

A kilencvenes évek végéig az elsőbbségi szabály abszolút primátusa érvényesült az ítélkezési gyakorlatban⁸, ez követően azonban tért hódított azon jogalkalmazási irány, mely szerint elméletileg lehetséges, hogy ugyanazért a balesetért, különböző szabályszegések alapján, több személy is büntetőjogi felelősséggel tartozzon⁹.

A 6/1998. Büntető jogegységi határozat értelmében: „1. A közúti közlekedés szabályai szerint elsőbbségadásra kötelezett általában akkor is felelősséggel tartozik az elsőbbségadási szabályok megszegéséért, ha az elsőbbségre jogosult a megengedett sebességet túllépte. Kizárhatja a felelősségét, ha az elsőbbségadási kötelezettsége szempontjából jelentős körülményeket az elsőbbségre jogosult szabályszegése következtében nem észlelhetett, vagy ha e körülményekre nézve

⁵ Az elsőbbség a „továbbhaladási jog a közlekedés más résztvevőjével szemben” - KRESZ 1. számú függelék III. fejezet b) pont

⁶ Kereszty Béla: A magyar közlekedési büntetőjog kézikönyve, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2005., szerkesztő: Kereszty Béla, 137. oldal

⁷ Kereszty Béla: A magyar közlekedési büntetőjog kézikönyve, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2005., szerkesztő: Kereszty Béla, 137. oldal

⁸ BH1998.413., BH1998.467.

⁹ Enyedi László, Dr. Fülöp Ágnes, Dr. Melegh Gábor, Radványiné Novotny Olga, Dr. Varga Tibor: Közlekedési büntetőjog, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2008., Felelős szerkesztő: Dr. Szentpétery Petronella, 124. oldal

az elsőbbségre jogosult megtévesztette.¹⁰ 2. Az elsőbbségre jogosult, aki a megengedett sebességet túllépte, az elsőbbségadási kötelezettség megszegésével összefüggő közúti balesetért ugyancsak felelősséggel tartozhat, kivéve, ha a baleset a jármű megengedett sebessége mellett is bekövetkezett volna.”¹¹

A jogegységi határozat jól követhető zsinórmértéket jelölt meg a balesetben részt vevők felelősségének bírói mérlegelése körében, azonban annak megállapítása, hogy az elsőbbségre jogosult a megengedett sebességet túllépte, a kötelezett észlelhette-e a kötelezettsége szempontjából jelentős körülményeket, illetve a baleset a megengedett sebesség mellett is bekövetkezett volna, általában olyan szakértelmet igényel, mellyel a bíróság nem rendelkezik, így ezen kérdések tisztázására szakértő kirendelése szükséges.¹²

A szakértő azonban nem döntheti el a (kettős) bűnösség kérdését, az ő feladata a bíróság által megfogalmazott kérdések megválaszolása, így kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a szakértőt kirendelő végzésben a cselekmény elbírálása szempontjából releváns, szükséges és pontosan meghatározott kérdések kerüljenek feltételre.

Fenti esetben az elsőbbségadásra kötelezett büntetőjogi felelősségének kérdése a jogosult magatartásának vizsgálata alapján dönthető el, figyelemmel arra, hogy a kötelezettet az elsőbbségadási kötelezettségének megsértése miatt a közúti baleset okozása miatti felelősség alól kizárólag a jogosult jelentős körülmény vonatkozásában felmerülő megtévesztő vagy észlelhetetlenné tevő cselekménye mentesítheti.

¹⁰ Ezen körben vizsgálendő a jogosult sebességtúllépésének mértéke. A sebességhatár másfélszeresét elérő sebességtúllépés esetén a kettős felelősség kérdése már vizsgálendő.

¹¹ BH2011.241., BH2011.187., BH2010.174., BH2010.85., BH2008.323., BH2008.175., BH2007.74.

¹² Részletesen ír a közlekedési bűncselekmények esetén folytatott legfontosabb szakértői vizsgálatokról dr. Bíró Gyula A helyszíni szemle jelentősége és az orvosszakértő szerepe a közlekedési bűncselekmények nyomozása során című művében. (Magyar Jog, 2012., 5. szám, főszerkesztő: Dr. Németh János, 311-312. oldal)

Amennyiben a jogosult gyorsajtása megállapítható, de az nem volt megtévesztő mértékű és a baleset a sebességhatár betartása esetén nem következett volna be, a közúti baleset okozásáért a résztvevők kettős felelőssége megállapítható.

V. Az „elkerülhetetlen”

A közúti baleset okozása kapcsán a bírói gyakorlatban felmerülő másik leggyakoribb kérdés annak tisztázása, hogy mi az elvárható mérce, amelyet egy közlekedő embernek tanúsítania kell, meddig terjedhet a felelőssége, mikor nem büntethető.

A következőkes bíró gyakorlatban megfigyelhető, hogy nem állapítja meg a bíróság a terhelt büntetőjogi felelősségét, amennyiben a sértett külső, elháríthatatlan és előre nem látható magatartása vezetett a baleset bekövetkezéséhez (részegen, sötét ruhában, kivilágítatlanul, külterületen biciklizők esetei).¹³

VI. Zárszó

Ezen néhány kiragadott példa is jól mutatja, hogy egy közúti baleset vizsgálata során a tények feltárása, az összefüggések és okfolyamatok felderítése után a jogalkalmazó feladata ezek egyenkénti és összességükben való alapos vizsgálata, hiszen a közlekedési balesetekkel kapcsolatos felelősség megállapítása a lelkiismeretes döntéshozó számára nem egyszerű feladat¹⁴.

¹³ BH2013.206., BH2009.4., BH2008.235., BH2006.385., BH2006.241., BH2006.41., BH2004.173., BH2001.54., BH2000.528., BH2000.287., BH1999.350., BH1999.196., BH1998.7., BH1997.430., BH1997.269., BH1997.163., BH1996.459., BH1996.408., BH1996.296., BH1996.242., BH1996.184., BH1995.689., BH1994.580., BH1990.458., BH1981.488. BH1981.180.,

¹⁴ Dr. Ilk Ferenc: Az elvárhatóság határai a közlekedésben, Magyar Jog, 1996 (43. évfolyam) 5. szám, főszerkesztő: Dr.

Németh János, 261. oldal

Felhasznált irodalom

Dr. Ilk Ferenc: A közlekedési balesetet okozók személyiségének és cselekményének társadalmi veszélyességéről, Magyar Jog 1977. (24. évfolyam) 5. szám

Dr. Ilk Ferenc: Az elvárhatóság határai a közlekedésben, Magyar Jog, 1996 (43. évfolyam) 5. szám,
főszerkesztő: Dr. Németh János

Dr. Kereszty Béla: Gondolatok a vegyes bűnösségű közlekedési bűncselekmények problémáiról,
Magyar Jog 2007 (54.évfolyam) 4. szám, főszerkesztő: Dr. Németh János

Kereszty Béla: A magyar közlekedési büntetőjog kézikönyve, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó,
Budapest, 2005., szerkesztő: Kereszty Béla

Enyedi László, Dr. Fülöp Ágnes, Dr. Meleg Gábor, Radványiné Novotny Olga, Dr. Varga Tibor:
Közlekedési büntetőjog, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2008., Felelős szerkesztő:
Dr. Szentpétery Petronella